

ÅRSPLAN DYSTERLIA BARNEHAGE SA

2023-2024

Fastsatt av SU : 20.09.2023

Dysterlia barnehage SA
Lieveien 20b, 1430 Ås
Org.nr: 871 425 272

Daglig leder: Hege Amalie Vogt

Innhold

Innledning.....	3
VISJON.....	3
Formål og innhold.....	4
Barnehageloven.....	4
Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver.....	5
Tema for barnehageåret.....	6
Satsningsområde.....	7
Omsorg, læring og dannings.....	8
Lek – barnets livsverden.....	9
Språk og kommunikasjon.....	10
ASK.....	10
Barnehagens verdigrunnlag.....	11
Livsmestring og helse – Inkluderende fellesskap.....	11
Psykososialt barnehagemiljø.....	11
Likestilling og likeverd.....	11
Medvirkning.....	12
Demokrati.....	12
Gjensidig respekt og mangfold.....	12
Vennskap og fellesskap:.....	13
Mobbing.....	13
Bærekraftig utvikling.....	14
«Maten vår, naturlig og sunn».....	14
Grønnsaker i barnehagen – kortreist, økologisk og gøy!.....	15
Dyster Gård.....	15
Overganger.....	15
Overgang hjem - barnehage.....	15
Overganger innad i barnehagen.....	16
Overgang barnehage - skole.....	16
Samarbeidspartnere.....	17
Planlegging, observasjon, dokumentasjon og refleksjon.....	18
Tradisjoner og Årshjul.....	20
Årshjul 2022-2023.....	20
Progresjonsplan.....	21

Innledning

Denne årsplanen er utarbeidet som et pedagogisk verktøy av og for personalet i Dysterlia barnehage SA. Årsplanen skal også gi foresatte, styret og myndigheter innsikt i det pedagogiske arbeidet som utøves i barnehagen.

Barnehagen defineres som en lærende institusjon, og er pålagt av myndighetene å jobbe etter internasjonale og nasjonale styringsdokumenter, som FN's barnekonvensjon, Barnehageloven og Rammeplan for barnehager. Disse styringsdokumentene inneholder retningslinjer som forplikter og legger føringer for det pedagogiske arbeidet i barnehagen.

Årsplanen er utarbeidet med utgangspunkt i disse styringsdokumentene, og forankret i barnehagens pedagogiske grunnsyn og visjon. Årsplanen er delt inn i ulike emner, som hver enkelt viser hvordan personalet jobber i praksis innen de ulike områdene som fyller barnehagehverdagen, og i arbeidet med barna.

Årsplanen skal brukes aktivt av personalet, og er en del av kvalitetssikringen av det pedagogiske arbeidet i barnehagen. Årsplanen revideres hvert år og skal fastsettes av SU før den blir publisert.

VISJON

«Dysterlia barnehage skal være et godt sted for alle»

Vi i Dysterlia barnehage er med på å skape et godt oppvekstmiljø som sikrer barna individuell og gruppevis omsorg og støtte. Opplevelser og egenaktivitet står sentralt hos oss med hovedvekt på lek som grunnlag for utvikling og læring.

Miljøet legger vekt på trivsel, trygghet, toleranse, selvstendighet, ansvar, samarbeid, vise hensyn, skaperevne og fantasi.

Barnehagehverdagen stimulerer barna til å bli selvstendige, sosiale individer med respekt for seg selv og andre mennesker, med god veiledning, omsorg, trygghet og støtte fra personalet.

Vi legger til rette for at barna skal utvikle et godt og positivt selvbylde.

Barnehagen skal virke i nært samarbeid med hjemmet, og være en støtte for hjemmet i ansvaret for barnas utvikling og oppdragelse.

Formål og innhold

Barnehageloven

§ 1. Formål

«Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling. Barnehagen skal bygge på grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, på åndsfrihet, nestekjærlighet, tilgivelse, likeverd og solidaritet, verdier som kommer til uttrykk i ulike religioner og livssyn og som er forankret i menneskerettighetene.»

§ 2. Barnehagens innhold

«Barnehagen skal være en pedagogisk virksomhet. Barnehagen skal gi barn muligheter for lek, livsutfoldelse og meningsfylte opplevelser og aktiviteter. Barnehagen skal ta hensyn til barnas alder, funksjonsnivå, kjønn, sosiale, etniske og kulturelle bakgrunn, herunder samiske barns språk og kultur. Barnehagen skal formidle verdier og kultur, gi rom for barns egen kulturskaping og bidra til at alle barn får oppleve glede og mestring i et sosialt og kulturelt felleskap. Barnehagen skal støtte barns nysgjerrighet, kreativitet og vitebegjær og gi utfordringer med utgangspunkt i barnets interesser, kunnskaper og ferdigheter. Barnehagen skal ha en helsefremmende og en forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller»

Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver

Barnehagen er en pedagogisk virksomhet som reguleres av barnehageloven og en nasjonal rammeplan – *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*.

Rammeplanen er en offentlig vedtatt læreplan som gjelder for alle barnehager i Norge, som gir retningslinjer for barnehagens verdigrunnlag, innhold og oppgaver. Alle barnehager skal bygge sitt arbeid på det som står i Rammeplanen. Det betyr at det pedagogiske arbeidet i barnehagen skal være knyttet opp til Rammeplanens intensjoner, innhold og fagområder.

Målet med rammeplanen er å gi daglig leder, pedagogiske ledere og det øvrige personalet en forpliktende ramme for planlegging, gjennomføring og evaluering av barnehagens virksomhet. Rammeplanen gir også informasjon til foreldre, eier og tilsynsmyndighet.

Rammeplanens innhold – Kapitteloversikt og fagområder

Rammeplanen er delt inn i 9 kapitler som tydeliggjør ansvarsområdene for barnehagen:

1. Barnehagens verdigrunnlag
2. Ansvar og roller
3. Barnehagens formål og innhold
4. Barns medvirkning
5. Samarbeid mellom hjem og barnehage
6. Overganger
7. Barnehagen som pedagogisk virksomhet
8. Barnehagens arbeidsmåter
9. Barnehagens fagområder

Rammeplanens 7 fagområder er sentrale i vårt daglige arbeid i barnehagen. Hvert fagområde dekker et vidt læringsfelt. Flere områder vil ofte være representert samtidig i forbindelse med hverdagsaktiviteter og turer i nærmiljøet.

De 7 fagområdene er:

- Kommunikasjon, språk og tekst
- Kropp, bevegelse, mat og helse
- Kunst, kultur og kreativitet
- Natur, miljø og teknologi
- Antall, rom og form
- Etikk, religion og filosofi
- Nærmiljø og samfunn

Det er en rød tråd fra formålsparagrafen og rammeplanen til barnehagens planer, planlegging, gjennomføring og vurdering, samt valg av innhold, arbeidsmåter og organisering til vår daglige praksis. Rammeplanen er viktig i vårt arbeid for å kunne jobbe med et helhetlig syn på barns utvikling.

Tema for barnehageåret

SNIPPEN

Dette barnehageåret skal vi på Snippen jobbe med prosjektet: Livet i havet. Vi ønsker å lage en arena for at undring, utforskning og forståelse for hva *havets magi* har å by på, skal gi barna utgangspunkt for lek, inkludering og fellesskapsfølelse. Vi ønsker å ha fokus på de betydningsfulle, gyldne øyeblikkene som skjer gjennom leken, og all læring dette medfører. Gjennom samspill, dialog, høytlesning, sanger, rim o.l. ønsker vi også å ha fokus på barnas språkutvikling.

I førskoleklubben jobber vi bl.a. for å oppleve glede ved lesing og skriving. Målet vårt er ikke at barna lærer seg å lese mens de går i barnehagen, men å vekke en interesse hos barna. Vi kommer til å lære oss rim og vers, der bl.a. rytme er viktig. Vi kommer til å øve på å vente på tur, regelleker og samarbeid. Vi kommer også til å jobbe med en oppgavebok «Trampoline», som vi bruker av og til. Gjennom oppgaver i den boka øver barna seg på å holde en blyant, geometriske figurer, antall, mengde m.m. På slutten av barnehageåret er planen at førskolebarna drar på tur til akvariet i Drøbak. Der kan barna tilegne seg ny kunnskap, gjenkalle kunnskap fra året som har gått, med havet som tema, og de kan kjenne på ulike dyr som lever i havet. Kanskje vi har snakket om flere av disse dyra tidligere? Vi gleder oss til et spennende år på Snippen.

HOPPEDORA

Vi på Hoppedora ønsker å ha fokus på den betydningsfulle leken som skjer mellom barna. Leken er viktig og vi kommer til å sette av masse tid til lek i løpet av dagene. Det er her barna lærer mest. Vi velger leker og aktiviteter etter barnas interesser, og prøver å skape rom som inviterer til lek.

I rammeplanen s. 20 står det; *Leken skal ha en sentral plass i barnehagen, og lekens egenverdi skal anerkjennes. Barnehagen skal gi gode vilkår for lek, vennskap og barnas egen kultur. Leken skal være en arena for barnas utvikling og læring, og for sosial og språklig samhandling.*

På Hoppedora kommer vi til å både være felles i en stor gruppe og så kommer vi til å dele gruppen i mindre leker grupper, både under frileken, styrte aktiviteter og under samlingsstunder.

Vårt tema dette året er farger og så skal vi bli bedre kjent med de ulike figurene i Babblarne. Når vi jobber med temaet om farger kommer vi til å dra dette inn i både leken som skjer på avdelingen, ulike formingsaktiviteter og i samlingsstunder. Vi tar for oss en farge for hver måned. Ved å bruke farger får barna stimulert sin kreativitet, og de får mulighet til å sette spor etter seg på ulike måter. Vi omgir oss med farger på alle kanter, men små barn tenker ikke alltid over dette.

Målet vårt er at: Vi ønsker å bevisstgjøre barna på de ulike fargene rundt oss i hverdagen, og lære dem navnet på flere av de ulike fargene.

KNØTTENE

På Knøttene har vi et stort fokus på hverdagslivet, og omsorg, lek og rutiner vies mye tid. De yngste barna har ofte individuelle behov, og det brukes god tid på stell, hvilestund, måltid, m.m. Det legges opp til at barna får prøve ting selv – f.eks. vaske seg i ansiktet etter mat, hente egne sko og støvler når de skal kle seg osv. Det å lage gode vaner i rutinesituasjonene er med på å skape trygghet og gode rammer i barnas hverdag – og dette igjen gir et godt grunnlag for videre lek og utforskning. Det er god tid til lek på Knøttene – Her ønsker vi å ha fokus på barns medvirkning. Det er viktig at også de yngste får mulighet for variert lek, eksperimentering, samspill med andre barn, tid til ro og fordykning, fart og spenning m.m. Knøttene er ute 1-2 ganger i løpet av barnehagedagen.

Satsningsområde

Satsningsområdet vårt i år er «sosial kompetanse»

Tett knyttet sammen med sansene våre er sosial kompetanse noe av det viktigste vi kan lære barna, lære å samhandle med andre mennesker. Barna skal lære seg å samarbeide, ta ansvar, ha empati og positiv selvhevdelse. Det er i barnehagen vi legger grunnlaget for god sosial kompetanse. Når barn har utviklet sosial kompetanse mestrer de ulike sosiale miljøer, som gjør det mulig å etablere og vedlikeholde relasjoner, og som bidrar til at trivsel økes og utvikling fremmes. Barna skal også lære seg konfliktløsning. Sosial kompetanse består av mange elementer, og vi har valgt å sette fokus på vennskap, lek og empati.

For at barna skal kunne oppnå denne kompetansen, er personalet tett til stede, anerkjenner, veileder og støtter. Vi lærer barna å vente på tur, dele, hjelpe, selvhevdelse og vise omsorg for hverandre. Barnehagen formidler verdier og kultur. Vi gir rom for barnas egen kulturskaping og bidrar til at alle barn får oppleve glede og mestring i et sosialt og kulturelt fellesskap.

Omsorg, læring og danning

Omsorg handler om at barna skal føle seg trygge, ivaretatt, sett, hørt og respektert. En omsorgsfull person er preget av lydhørhet, nærhet, innlevelse og evne og vilje til samspill. Omsorg skal prege alle situasjoner i hverdagslivet i barnehagen og komme til uttrykk når barn leker, ved stell, under måltider, ved påkledning osv.

Barna skal oppleve trygghet, at de blir ivaretatt, vist empati og at de blir sett og hørt. Personalet jobber med at barna skal verdsette omsorg fra andre barn. Vi oppmuntrer alltid til å trøste og hjelpe.

Det er personalets oppgave å lære å forstå behovene og vise omsorg til alle barna i barnehagen også de barna som ikke har utviklet et verbalspråk.

Barn lærer i alle hverdagslige aktiviteter og situasjoner i barnehagen. De utforsker og eksperimenterer, også i samspill med andre barn og voksne. Barn skaper seg selv og sine følelser, i aktiv samhandling med objekter og mennesker. I læring ser vi på selve prosessen som viktigere enn resultatet. Barnehagen skal støtte barnas nysgjerrighet, kreativitet og vitebegjær og gi utfordringer med utgangspunkt i barnets interesser, kunnskaper, ferdigheter og forutsetninger.

Målene for barna er at de skal oppleve gode relasjoner, mestring, være nysgjerrige, få kjennskap til ulike materialer og oppleve lærelyst.

Personalet styrker barnas læring i ulike uformelle og formelle lærings situasjoner.

Danning skjer i barnets samspill med omgivelsene, og er en kontinuerlig prosess. Barnet er en aktiv deltaker i eget liv, og formes gjennom aktiviteter og omgivelser som det tar del i.

I rammeplanen står det: *«Barnehagen skal bidra til at barna kan forstå felles verdier og normer som viktige for fellesskapet. Barnehagen skal bidra til å fremme barnas tilhørighet til samfunnet, natur og kultur».*

Barna skal få kjennskap til ulike religioner og kulturer og de skal få mulighet til å utvikle sine kunnskaper og ferdigheter i samhandling med andre. Personalet legger til rette for at barn skal erfare å reflektere over egne handlinger og væremåte.

Lek – barnets livsverden

- Barnets evne til selvledelse er knyttet til lek

Hvert barn blir født med evnen til å leke, men barns evne til å leke utvikler seg ikke av seg selv. Barn må lekes med, de må lære å forstå lekesignaler, de må få erfaringer og de må lære å skille mellom fantasi og virkelighet. Barn trenger andre barn og voksne å leke med, som går foran og viser hvordan. Det handler om å utvikle barnets evne til å bruke egne ferdigheter så godt som mulig. Dette gjør personalet gjennom å tilrettelegge for det barn liker aller best å gjøre, nemlig å leke.

Hva trengs så for å mestre leken; Barnet må lære seg å planlegge leken sin.

Hva har det lyst å gjøre, hvordan gjøre det og hva trengs i leken?

Barna trenger å utvikle evnen til å tenke og huske samtidig, som igjen gir evnen til å oppfatte, forstå og bearbeide beskjeder. Dette er viktig for å kunne holde oppmerksomheten og mestre en aktivitet over tid.

Barnet trenger å mestre evnen til å ta initiativ, for å kunne komme i gang med en aktivitet det har lyst til å gjøre. Noen barn trenger starthjelp, positive bekreftelser og oppmuntring fra oss voksne for å mestre dette.

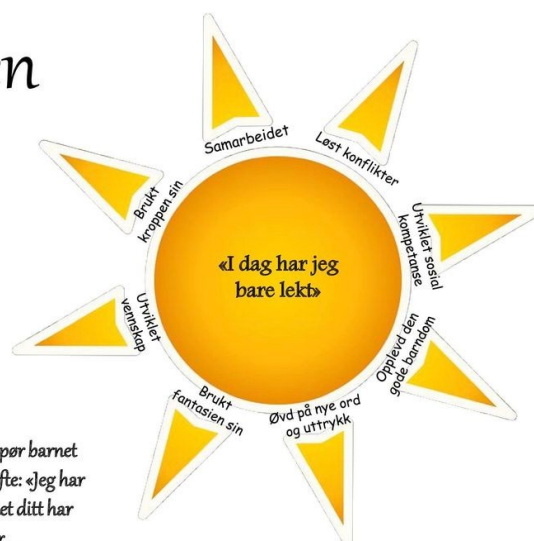
Leken er viktig for å lære seg å være fleksibel i samspill med andre. Barnet øver seg på evnen til å skifte oppmerksomhet, ta hensyn, tenkemåte eller perspektiv under aktiv lek med andre.

Barnets evne til å regulere og kontrollere egne handlinger, språk, tanker og følelser er viktig for å kunne utvikle gode relasjoner til andre. Det å kunne mestre følelsesmessige impulser på det rette tidspunktet dersom situasjonen krever det er avgjørende for barnet for å kunne etablere gode leke-situasjoner med andre barn.

Gjennom leken lærer altså barna hvordan de skal være sammen og kommunisere med andre barn, og de lærer seg å vise omtanke og sette grenser for seg selv.

God lek-kompetanse gir et godt grunnlag for utvikling av vennskap og sosialt samspill med andre.

Lekesolen

Når du henter i barnehagen og spør barnet ditt hva det har gjort, svarer det ofte: «Jeg har bare lekt». Men det faktisk barnet ditt har gjort mens det har lekt er...

(Fritt etter Kari Pape 2013)

Språk og kommunikasjon

Språklig kompetanse er avgjørende for å kunne kommunisere med andre, delta i lek og

ha medinnflytelse i hverdagen. Arbeidet med å støtte barnas språktilegnelse er en sentral

del av barnehagehverdagen vår. Vi vet at barna lærer best når de deltar aktivt og får bruke språket sammen med andre. Vi legger derfor til rette for barnas språkbruk i meningsfulle sammenhenger.

Det er tett sammenheng mellom barnets språklige evne og deres evne til kontakt og samspill. Språket læres ved å bli brukt. Kontakt og tillit i relasjonene barn-voksen og barn-barn er en grunnleggende forutsetning for at barn skal føle seg trygge og ønske å benytte språk i hverdagen.

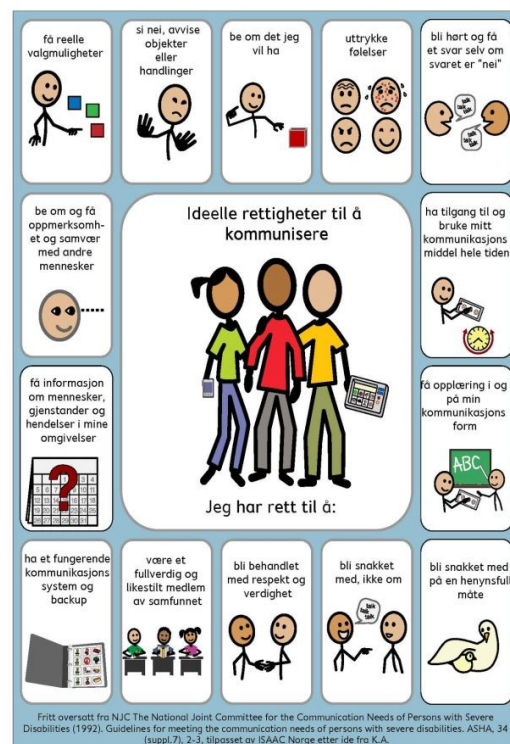
Gjennom barnehagens satsning på personalets kompetanseutvikling på ASK, utvikler vi kvaliteten på språkarbeidet i barnehagen. Dette gir personalet et verktøy som hjelper barna å kunne uttrykke egne tanker og følelser. Språket er til stede i hverdagen vår hele tiden. Gjennom bevisstgjøring rundt bruk av verbalspråk, forsterket med kroppsspråk, bilder og konkrete skaper personalet et godt språkmiljø i barnehagen for barna.

Rammeplanen sier; *Barnehagen skal være bevisst på at kommunikasjon og språk påvirker og påvirkes av alle sider ved barnets utvikling.*

ASK

ASK – Alternativ Supplerende Kommunikasjon er et kompetansehevingsprogram personalet startet på høsten 2022. Personalet har gjennomført et kursløp tilrettelagt av Statped og PPS i Ås kommune, bestående av 9 moduler av e-læring på Statped.no og 4 kurskvelder i regi av PPS. Dette har gitt personalet en økt forståelse av og kunnskap i bruk av ASK i barnehagehverdagen.

Barn som helt eller delvis mangler tale har behov for alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK) i barnehagen. For barn som trenger det, regnes ASK som en forutsetning for læring, lek og medvirkning. Bruk av ASK er nødvendig tilrettelegging for å oppfylle §1 og §2 i barnehageloven.

Fritt oversatt fra NJC The National Joint Committee for the Communication Needs of Persons with Severe Disabilities (1992). Guidelines for meeting the communication needs of persons with severe disabilities. ASHA, 34 (suppl.7), 2-3, tilpasset av ISAAC Norge etter ide fra K.A.

Barnehagens verdigrunnlag

Livsmestring og helse – Inkluderende fellesskap

Et godt psykososialt miljø i barnehagen er viktig i det helsefremmende og forebyggende arbeidet for barn. Barnas fysiske og psykiske helse skal fremmes i barnehagen. Barnehagen bidrar til barns trivsel, livsglede, mestring, følelse av egenverd og forebygger krenkelser og mobbing. Opplever et barn krenkelser eller mobbing; håndterer, stopper og følger barnehagen opp dette.

Vennskap er viktig for alle barn. Barna skal lære seg og vise positive følelser for hverandre, de skal ikke bare bli verdsatt selv, de skal også verdsette og vise respekt for andre. I Dysterlia barnehage opplever barna glede over å ha en venn og utvikler kompetansen man trenger for å være en venn. Personalet jobber hele tiden kontinuerlig med å fremme vennskap og sosial kompetanse, gjennom veiledning, praktiske handlinger og samtaler med barn og foreldre.

Psykososialt barnehagemiljø

1. januar 2021 ble det innført endringer i barnehageloven, (kap. 8 psykososialt barnehagemiljø). Endringer som skal sikre at barn opplever barnehagen som et trygt og godt sted å være.

Barnehagen skal ikke godta krenkelser av ulike slag, og personalet griper inn når et barn utsettes for dette. Personalet jobber forebyggende ved å utvikle en god tilknytning til hvert enkelt barn, og kjenner barnets behov for å føle trygghet og inkludering. Dette støtter barnet i utvikling av god psykisk helse. For å sikre at barna får ro og hvile i løpet av dagen setter personalet av tid til hvile, lyttestunder, rolige lesestunder og samlinger for alle barna. De yngste får sove ved behov. En barnehagedag er intens, og det er derfor nødvendig å aktivt jobbe for et godt psykososialt barnehagemiljø.

Likestilling og likeverd

Barnehagen fremmer likestilling og likeverd uavhengig av kjønn, funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønns uttrykk, etnisitet, kultur, sosial status, språk, religion og livssyn. Barnehagen er en viktig samspillsarena der barn og voksne møtes daglig og utvikler relasjoner over kortere eller lengre periode. Dette gir barnehagen en unik rolle og posisjon til å bidra til et likeverdig og likestilt samfunn. De voksenes forhold til kjønn, likestilling og likeverd påvirker barnas utvikling, uavhengig kjønnsidentitet og forståelse av seg selv som gutt eller jente. Personale sørger for at alle barna får like muligheter til å delta i forskjellige aktiviteter, og at barna ikke tillegges egenskaper bare fordi de er gutter eller jenter.

Medvirkning

Barnehagen ivaretar barnas rett til medvirkning ved å legge til rette for dette igjennom hele barnehagehverdagen. Barna har rett til å ha en mening om alt som vedrører det og barns meninger skal tillegges vekt. De har rett til å uttrykke seg og å få innflytelse på alle sider ved sitt liv i barnehagen. Å la barna medvirke handler ikke om at det er barna som skal bestemme, eller at barna kan gjøre som de vil. Ansvar ligger alltid hos de voksne. Medvirkning handler om å ha en stemme i barnehagens felleskap, at det er rom for at alle skal kunne si sin mening.

Barnehagen skal også ivareta foreldrenes rett til medvirkning. Ved å arbeide i nært samarbeid og ha god dialog med hjemmet, skal foreldrene sikres medvirkning til den individuelle tilretteleggingen av tilbudet. Foreldrene og barnehagen har et felles ansvar for barnets trivsel og utvikling, det er derfor viktig med en gjensidig forståelse av hverandre.

Demokrati

Gjennom barnesamtaler og barns medvirkning i barnehagehverdagen, sikrer vi at alle barn blir sett og hørt. Barna lærer om demokratiske prosesser, der alle kan si hva de tenker og mener. Barna får ta selvstendige valg som direkte påvirker egen hverdag, samtidig som det får være deltagende i hverdagen som påvirker hele barnegruppa. Demokratisk deltagelse i barnehagen kan for barna være bl.a. å foreslå hvor gruppa skal gå på tur, foreslå aktiviteter i hverdagen, forslag til sanger og matretter. Det å få erfare at selv om barnet har et ønske om, og har lyst til, ikke nødvendigvis blir slik barnet vil, men slik fellesskapet vil, gir viktig lærdom i å respektere hverandre og utvikle en inkluderende holdning til andres tanker og meninger.

I rammeplanen står det: *«Alle barn skal kunne få oppleve demokratisk deltagelse. Barnehagen skal bidra til at barna får forståelse for demokratiske verdier og normer som ligger til grunn for samfunnet vi har i dag»*

Gjensidig respekt og mangfold

Mangfold er et naturlig innhold i barnehagehverdagen. Å fremme mangfold betyr også å fremme gjensidig respekt for hverandre. Barna har ulike forutsetninger, både fysisk, psykisk og språklig. De har ulik oppvekst, kultur, familiesituasjoner, økonomi og matvaner. Det er ulike verdier, holdninger og livssyn i alle familier. Personalet bruker mangfoldet som en ressurs i det pedagogiske arbeidet og bidrar til at alle barn føler seg sett og anerkjent for den de er.

Personalet er gode rollemodeller og snakker fordelaktig og positivt om andre i barnehagen. Personalet hilser og prater med foreldrene, møter de med respekt og anerkjennelse.

Vennskap og fellesskap:

«I barnehagen skal alle barn kunne erfare å være betydningsfulle for fellesskapet. Barnehagen skal aktivt legge til rette for utvikling av vennskap.» (rammeplanen)

Vennskap innebærer å bli sett og akseptert for den man er. Barna blir sett og hørt i barnehagen vår, de får føle en tilhørighet og oppleve at de har en betydning for fellesskapet. Personalet er fleksible, åpne og lytter til barna, og hjelper de til å sammen finne gode løsninger. Gjennom at personalet gir barna meningsfylte opplevelser og aktiviteter, livsutfoldelse, glede og samarbeid, lærer barna toleranse for forskjellighet og utvikler godt vennskap. Å få en venn og være en venn er noe av det viktigste i et barns liv. Vennskap skaper glede, trivsel og trygghet. Når barn knytter vennskap gjennom lek, utvikles også språket og de sosiale ferdighetene på en naturlig måte i barnets livsverden.

Mobbing

Barnehagens oppgave er å gi barn gode utviklings- og aktivitetsmuligheter i nær forståelse og samarbeid med barnas hjem. Barnehagen har en viktig oppgave i å formidle grunnleggende verdier som fellesskap, omsorg og medansvar.

«Mobbing av barn i barnehagen er handlinger fra voksne eller barn som krenker barnets opplevelse av å høre til og å være en betydningsfull person for fellesskapet.»

Mobbing kan gi barnet langvarige skader og preger barnet over tid. Personalet er aktive i barnehagehverdagen og ser hver enkelt barns utfordringer og hjelper barnet inn i flokken sin, inn i fellesskapet. Personalets fokus i forebygging av mobbing, er å skape vennskap blant barna, støtte i dialoger og konflikter, og hjelpe hver enkelt barn når misforståelser oppstår.

Bærekraftig utvikling

Dysterlia barnehage bidrar til at barna lærer å ta vare på sine omgivelser, naturen hverandre, og seg selv. Personalet fremmer gode holdninger, verdier og lærer barna å ta vare på naturen. Dette gjør vi blant annet når barnehagen er på tur i skog og nærområde. Vi snakker om respekt for dyr og vekster, og vi samler søppel og tar med tilbake til barnehagen for å kaste det i returordningen. Vi sorterer matavfall, papir og annet restavfall. Barnehagen lærer barna at dette er viktig for fremtiden for alle.

«Maten vår, naturlig og sunn»

Personalet, daglig leder og styret har et ønske om at Dysterlia skal ha mat som et av fokusområdene i årene fremover. Som et helt konkret tiltak ble det i 2020 laget en grønnsakhage med drivhus.

I en større sammenheng tror vi at dette er et riktig virkemiddel, og vi ønsker:

- ❖ At barnehagen skal fremstå utad med et aktivt og engasjert innhold
- ❖ At nye barn og foreldre søker plass i barnehagen
- ❖ Å bidra til bærekraftig drift i årene fremover
- ❖ At barna skal utvikle glede ved, - og respekt for miljøet rundt oss
- ❖ At barna skal bli glade i et aktivt uteliv
- ❖ Gi barna kunnskap om hvordan vi kan nyttiggjøre oss miljøet på en god måte
- ❖ Å gi barna kunnskap om og erfaring med naturlig og sunn mat
- ❖ Ha et fokus på å gjøre klimavennlige / klimanøytrale valg
- ❖ Å være opptatt av plastreduksjon og matsvinn
- ❖ Få større bevissthet om hvor maten vår kommer fra
- ❖ Å være opptatt av å spise mat som er naturlig og ev. økologisk, og at barnehagen skal servere naturlig, sunn mat til barna

Hva gjør vi i barnehagehverdagen:

- ❖ Drivhuset og dyrkningsbedene benyttes til egenproduserte grønnsaker
- ❖ Alle avdelingene deltar aktivt ut fra sine forutsetninger og alder. Hver avdeling lager sine planer.
- ❖ Aktiv deltagelse fra foreldrene i arbeidet med drivhus og dyrkningskasser i ferier og ellers.
- ❖ Litteratur, sanger, regler rundt temaet for barna og personalet
- ❖ Jevnlige besøk på Dyster Gård som ligger i nærmiljøet vårt
- ❖ Kildesortering av avfall i barnehagen.
- ❖ Barna får oppgaver i arbeidet med å holde barnehagen i orden, ute og inne
- ❖ Lærer barna å ta vare på planter og trær på barnehagens område
- ❖ Benytte digitale verktøy.

Grønnsaker i barnehagen – kortreist, økologisk og gøy!

Vi har vårt eget drivhus og en liten egen grønnsakhage bak huset hvor det dyrkes tomater, gulrøtter, sukkererter, poteter i småskala, og i tillegg har vi bærbusker og et epletre som har begynt å bære frukt.

Vi ønsker at barna skal lære om dyrking og utnyttelse av grønnsakene våre. I februar 2020 gjennomførte vi et dyrkingskurs for alle ansatte.

Barna er med i hele prosessen fra å så frø, til å stelle med spirene og å høste inn. Helt tilslutt (hvis vi klarer å la være å spise rett fra grønnsakhagen) lager vi deilig mat sammen med barna.

Med dette ønsker vi å bidra til å gi barna kunnskap om miljøbevissthet, bærekraft, dyrking.

Dyster Gård

Barnehagen er flittig på besøk på Dyster gård, hvor de har storfe og griser. Vi får grunnleggende lærdom om dyra og produksjonen. Det finnes et hav av samtaleemner og spørsmål å undre seg over, fra de aller yngste til førskolebarna.

Gården har griser på friland, og det er alltid spennende for barna å besøke dem.

På turer til gården kan vi oppleve kalvinger og at dyr blir kjørt til slakteriet. Slik lærer barna også hvordan mat blir til for oss.

Overganger

Fra barnet begynner i barnehagen og frem til det slutter får barnet mange erfaringer med overganger gjennom barnehagelivet. For at barnet skal føle seg trygg i overgangsfasene i barnehagen, sørger personalet for at alle barna får en trygg tilknytning til personalet. Barnets behov for å føle tilknytning er like vesentlig som barnets behov for mat, drikke og søvn.

Overgang hjem - barnehage

Vi ønsker å gi alle barn en god og trygg start i barnehagen. Dette gjøres best i nært samarbeid med foreldrene. Barnehagen tilpasser seg så langt det går etter barnets behov og foreldrenes ønsker den første tiden. Foreldrene er velkomne til å være i barnehagen sammen med barnet sitt så lenge det er behov for det. Vi har en plan for de tre første dagene, som vi ber alle om å følge. Vi ser også at dette er nok for noen barn. Enkelte barn kan ha behov for foreldrenes tilstedeværelse utover tre dager, da tilrettelegger personalet for dette i

samarbeid med foreldrene i tilvenningsfasen. Vi legger vekt på å bli kjent med foreldrene, og har oppstartssamtaler med alle nye barn, slik at foreldrene får formidlet informasjon og kunnskap om barnet som er viktig å vite for personalet. Gjennom dette er foreldrene med på å legge til rette barnehagedagen for eget barn

Overganger innad i barnehagen

Barn som skal bytte avdeling får være mye på besøk der de skal begynne. Personalet er gode på å tilrettelegge for at barna kan besøke hverandre og ha aktiviteter på tvers av avdelingene, slik at barna blir kjent i hele bygget. Dette gjør det enklere for barna å bytte avdeling. Gjennom dette blir alle barn også kjent med hele personalgruppen. Personalet jobber også ofte felles i hverdagen og på tversj av avdelingene, dette gjør at vi alle blir godt kjent.

Overgang barnehage - skole

Rammeplanen sier: *«Barnehagen skal i samarbeid med skolen, legge til rette for barns overgang fra barnehage til første klasse og skolefritidsordning. Dette skal skje i nært samarbeid med barnets hjem».*

Barnehagen danner grunnlag for barns trivsel og læring videre inn i utdanningsløpet. Derfor er det viktig at barnehagen samarbeider med skolen, slik at barna opplever en trygg og god skolestart

For at barnet skal kunne glede seg til skolestart og forstå at det er en sammenheng mellom barnehagen og skolen vektlegger vi eget opplegg for de eldste barna som skal begynne på skolen. Vår oppgave er å gi barna erfaringer, kunnskap og ferdigheter som gjør dem rustet og motiverte til å begynne på skolen.

Gjennom å legge aktiviteter på et nivå som alle kan føle at de mestrer, håper vi å skape tro på egne evner, slik at de er best rustet til å begynne i skolen. Dette gjøres gjennom egen førskolegruppe hvor vi i år benytter opplegget «Trampoline», gjennom førskolegruppas lek inne og ute, på turer, arrangementer, besøk på skolene om mulig, og gjennom samarbeid med andre barnehager som har barn som skal begynne på samme skole. Barna opplever overgangen fra barnehage til skole på ulike måter. Personalet ønsker å gi hvert enkelt barn et godt utgangspunkt for en god oppstart på neste fase i livet. Samarbeid med skolen er derfor en viktig del av vårt arbeid

Dysterlia barnehage følger også «Plan for overgang barnehage og skole» i samarbeid med skolene i Ås Kommune.

Samarbeidspartnere

Barnehager i Ås kommune; Private og kommunale barnehager har nettverksmøter med ulike temaer.

Vi samarbeider også med samordnet opptak.

Kommunen arrangerer felles fagdager, kurs og foredrag for alle kommunale og private barnehager.

PPS - Pedagogisk-psykologisk tjeneste er en instans som kan gi sakkyndig vurdering, om et barn med nedsatt funksjonsevne skal ha fortrinnsrett ved opptak i barnehage etter barnehageloven §13.

PPS er også en viktig instans i forhold til å veilede oss i vårt arbeid med barn som har behov for spesiell oppfølging. Dette skjer i samarbeid med foreldre/foresatte.

Barnevern - Gjennom den daglige, nære kontakten med barna, har den ansatte i barnehagen en sentral posisjon i forhold til å kunne observere og motta informasjon om barnas omsorgs og livssituasjon. Alle som jobber i barnehage er i barnehageloven §22 pålagt opplysningsplikt uten hinder av taushetsplikten ved mistanke om omsorgssvikt.

Vi kan ringe anonymt til barnevernet og drøfte, få råd og veiledning som er til god hjelp.

Helsestasjon.

Helsestasjonen er en samarbeidspartner i forhold til råd og veiledning knyttet til blant annet barnets utvikling og familieveiledning.

Ressursteam i Ås kommune – Ressursteamet er et tilbud til barnehagene og foresatte for å kunne drøfte eventuelle tiltak for barn som har behov for tilrettelegging i hverdagen.

Planlegging, observasjon, dokumentasjon og refleksjon

Rammeplanen sier: «*Barnehagen skal være en pedagogisk virksomhet som skal planlegges og vurderes.*»

Pedagogisk leder har ansvar for planer, dokumentasjon og vurdering på sin avdeling. Styrer har det overordnede ansvaret for at det er en felles holdning og forståelse for målene i planene. Planlegging, observasjon, dokumentasjon, refleksjon og vurdering er en del av samarbeidet i personalgruppa.

Planlegging i barnehagen forstås med å begrunne, konkretisere mål og metoder for det pedagogiske arbeide i barnehagen. Årsplanen er en overordnet del av de pedagogiske planene.

Planleggingsarbeidet foregår i personalgruppen, på plandager, ukentlige leder- og avdelingsmøter og personalmøter, og i samarbeid med barna gjennom deres medvirkning.

Observasjon, er et viktig verktøy for å finne ut barnets og barnegruppens interesser, og barnegruppens og enkeltbarns forutsetninger/utvikling og dermed kunne planlegge videre aktiviteter. For at personalet skal kunne legge til rette for at alle barna får et best mulig tilbud i barnehagen, observerer personalet barna for å finne ut hva de er opptatt av, hvordan barna uttrykker seg og hvordan barnegruppen som helhet fungerer sammen. Barn blir også observert for å finne ut om det er enkelte barn som trenger ekstra hjelp og støtte.

Dokumentasjon, synliggjør hvordan personalet arbeider for å oppfylle kravene i barnehageloven og rammeplanen.

Barnehagen benytter i hovedsak MyKid som informasjonskanal for foreldre. Her ligger det meste av dokumentasjon og informasjon, som dagrapport, månedsplaner og beskjeder. Bilder og annen informasjon som ligger på MyKid slettes når nytt barnehageår begynner. [Link til app som foreldre kan benytte;](#)
[MyKid](#)

Ulike måter vi dokumentere arbeidet på:

- Bilder og fotomontasjer på vegg
- Månedsbrev og/eller ukereferater
- Muntlig overføring av «dagen i dag»
- Hjemmesiden vår
- Utstillinger av prosjekter barna har jobbet med
- MyKid - digital kommunikasjon
- Gjennomføre foreldresamtaler
- Gjennomføre foreldremøter
- Barnas arbeid og bilder samles i perm de får når de slutter i barnehagen

Refleksjon, er et viktig redskap for utvikling av barnehagens kvalitet og bevissthet i forhold til det pedagogiske arbeid i barnehagen. Refleksjon er viktig for å kunne beskrive, analysere og vurdere slik at vi kan justere innholdet i planleggingen. Planer, rutiner og regler vurderes fortløpende og revideres ved behov for å opprettholde høy kvalitet.

Hva personalet vurderer	Vurderingsmetode
<ul style="list-style-type: none"> - Enkeltbarns utvikling og trivsel - Barnegruppens fungering - Prosjekt / tema - Lek - Hverdagsaktiviteter - Årsplan - Personalsamarbeid - Foreldresamarbeid 	<ul style="list-style-type: none"> - Observasjoner - Barnesamtaler - Foreldresamtaler - Medarbeidersamtaler - Avdelingsmøter - Personalmøter - Medarbeiderundersøkelse - Brukerundersøkelse

I barnehagen vurderer vi fortløpende det enkelte barns trivsel og utvikling. Gjennom å vurdere arbeidet vårt fortløpende, legger vi til rette for fornyelse og kvalitetsutvikling, samtidig som vi holder fast på de gode tradisjonene og kvaliteten vi har.

Tradisjoner og Årshjul

Barnehagen har gjennom mange år skapt flere gode tradisjoner som gjennomføres årlig for barna, og familiene deres.

Barn og ansatte gjennomfører noen arrangementer der foreldre og annen familie blir invitert. Dette bidrar til at foreldre/familie får god tilknytning til barnehagen og det legger til rette for et godt samhold.

Avdelingene pynter barnehagen til jul, påske og «17.mai». Vi arrangerer barnas julebord, nissefest, karneval for barna i barnehagen, vi har påskefrokost sammen med foreldrene. Julegrantenning og Lucia markeres sammen med foreldrene. Vi har Sommerfest i juni for barn, foresatte og personalet. Her bidrar foreldrene med mat og kaker.

Årshjul 2023-2024

Måned	Aktivitet	Tidspunkt	Hvem
AUGUST 2023	<ul style="list-style-type: none"> Nytt barnehageår Plandager-bhg stengt 	07. 14.15. og 16.	Nye barn og foresatte
SEPTEMBER	<ul style="list-style-type: none"> Brannvernuke Foreldremøte 	Uke 38 28.	Barna/personal Foresatte/personal
OKTOBER	<ul style="list-style-type: none"> Foreldresamtaler 		Foresatte/ped.leder
NOVEMBER	<ul style="list-style-type: none"> Foreldresamtaler Plandag –bhg stengt 	17.	Foresatte/ped.leder Personal
DESEMBER	<ul style="list-style-type: none"> Julegrantenning Barnas julebord Lucia Nissefest 	01. 06. 13. 18.	Barna/foresatte/personal Barna/personal Barna/foresatte/personal Barna/personal
JANUAR 2024			
FEBRUAR	<ul style="list-style-type: none"> Karneval 	Uke 7	Barna/personal
MARS	<ul style="list-style-type: none"> Barnehagedagen Påskefrokost i barnehagen 	12. Uke 12	Barna/personal Barna/foresatte/personal
APRIL	<ul style="list-style-type: none"> Foreldresamtaler Foreldremøte 	25.	Foresatte/personal Foresatte/personal
MAI	<ul style="list-style-type: none"> Plandag-bhg stengt 17. Mai markering 	10. 16.	Personalet Barn/personale
JUNI	<ul style="list-style-type: none"> Sommerfest Plandag-bhg stengt 	14. 24.	Barn/foresatte/personal Personalet
JULI	<ul style="list-style-type: none"> Sommerstengt Denne måneden er betalingsfri. 	Uke 28, 29 og 30	Alle / personal

Progresjonsplan

Formålet med en progresjonsplan er å sikre at barna hele tiden får nye utfordringer.

Det skal være en progresjon slik at det er tydelig forskjell på hva de yngste og hva de eldste lærer. Planen vil gi et innblikk i hva barnet får delta i og utvikle seg gjennom. Den vil si noe om hva barnet har i vente etterhvert som det blir eldre.

Avdelingene er aldershomogene så langt det er mulig i forhold til barnegruppen og bemanningsnormen. På Knøttene er 1-2-åringene, på Hoppedora er det 2-4 åringene, mens på Snippen er 4-6 åringene.

En del av det de yngste og de eldste barna lærer vil overlapse hverandre, men det vil være forskjellig hva barna får ut av det enkelte opplegg i forhold til alder. Hvilken avdeling barnet går på påvirker ikke hvilke utfordringer barnet vil møte i løpet av barnehageåret.

Progresjonsplanen viser vår tilnærming til rammeplanens fagområder. Det betyr likevel ikke at dette er det eneste som er viktig. Omsorgen skal gå som en rød tråd gjennom det hele, gjennom alle hverdagssituasjoner, gjennom lek og læring. For å sikre progresjon i barnehagen utarbeider avdelingene egne temaplaner i tillegg til årsplanen.

Fagområdet	1-2 åringene	3-4-åringene	5-6 åringene
Kommunikasjon Språk og tekst	*Sanger *Regler * Pekebøker og enkle bildebøker som leses i gruppe og/eller for det enkelte barn. *Dramatisering av eventyr og fortellinger. *De voksne er gode språklige modeller i alle dagliglivets situasjoner, og er	*Flere sanger, rim og regler. *Bildebøker, fortellinger og eventyr i samlingsstund. *Dramatisering av eventyr/fortellinger. *Rollespill *De voksne er gode språklige modeller i alle dagliglivets situasjoner, og er beviste på å utvide barnas begreper. *Bli kjent med egen bokstav.	*Flere sanger, rim og regler. *klappe stavelser *Høytlesing, lese bøker med mer tekst. *Tekstskaping, lage fortellinger/eventyr. *Kjennskap til bokstaver og tall særlig gjennom førskolegruppe. *Bruk av språkleker, som kims lek på enkeltbokstaver, rimlotto, etc. Lydering av det enkelte barns navn. *De voksne er gode språklige modeller i alle dagliglivets situasjoner, og er beviste på å utvide barnas begreper.

	beviste på å utvide barnas begreper.		*kjenne igjen/skrive eget navn. *Bibliotekbesøk.
--	--------------------------------------	--	---

Fagområde t	1-2 åringene	3-4-åringene	5-6 åringene
Kropp, Bevegelse, mat og helse	<ul style="list-style-type: none"> *Variert fysisk aktivitet ute og inne. *Dans. *Tumlelek *Lek med ball. *Turer i nærområdet. *Aking. *Sang med grovmotoriske bevegelser. *God veksling mellom fysisk aktivitet og hvile. 	<ul style="list-style-type: none"> *Begynnen de finmotoriske øvelser som klipping og tegning *Mye utelek. *Turer i nærområdet. *Klatring. *Hinderløyper. *Samtaler rundt helse og sunt kosthold. *Samtaler om sunne grenser for egen kropp. 	<ul style="list-style-type: none"> *Mye utelek. *Fysisk regellek *Aktivitetsdag/skidag *Fotball. *Klatring. *Få gode erfaringer med friluftsliv og uteliv til ulike årstider. *Lengre turer i nærområdet. *Finmotoriske øvelser; klipping tegning. Etablere et godt blyantgrep. *Samtaler rundt sunt kostholds og fysisk aktivitets betydning for god helse. *Samtaler om sunne og grenser for egen kropp. *Være delaktige på andelsjordet

Fagområdet	1-2 åringene	3-4-åringene	5-6 åringene
Kunst, kultur og kreativitet	<ul style="list-style-type: none"> *Fingermaling/maling. *Bli kjent med tegne og maleredskaper. *Danselek 	<ul style="list-style-type: none"> *Bruk av rytme-instrumenter *Drama/dramatisk lek. *Lytt til ulike 	<ul style="list-style-type: none"> *Fokus på musiske elementer og rytme, tempo og dynamikk. *Sang og sangleker. *dans. *Drama-aktivitet:

	<ul style="list-style-type: none"> *Sang. *Leirelek *Bruk av rytme-instrumenter. 	<ul style="list-style-type: none"> typer musikk. *Tegne/male og formingsaktiviteter: Sang og sang med bevegelse /sangleker. *Dans *Fokus på musiske elementer som rytme, tempo og dynamikk. 	<ul style="list-style-type: none"> barna dramatiserer. *Organiserte formingsaktiviteter. *Forskjellige typer håndverk; spikking, snekring *Naturkunst. *Lytt til ulike typer musikk.
--	---	---	---

Fagområdet	1-2 åringene	3-4-åringene	5-6 åringene
Natur, miljø og teknologi	<ul style="list-style-type: none"> *Gårdsdyrene *Lære å vise respekt for naturen. *Se på endringer i naturen i forhold til den enkelte årstid. *Turer i natur. *Pedagogiske spill på I Pad. 	<ul style="list-style-type: none"> *Ukentlige turer i naturen. *Litt om skogens dyr *Studere småkryp og insekter. *Bidra til å skape undring over naturens mangfold *Se på endringer i naturen i forhold til den enkelte årstid. *Lære å vise respekt for naturen. *Søppelplukking/ søppelsortering. *Formidle glede over de muligheter naturen gir til lek og 	<ul style="list-style-type: none"> *Ukentlige turer i naturen. * Gjenbruk *Ta vare på nærmiljøet, gjennom søppelplukking/ søppelsortering. *Gi en begynnende forståelse av at vår evne til å ta vare på jorda har konsekvenser for miljøet. *kjennskap til digitale verktøy. *Bruke I Pad for å tilegne seg informasjon.

		opplevelser. *Pedagogiske spill på I Pad.	
--	--	---	--

Fagområdet	1-2 åringene	3-4-åringene	5-6 åringene
Etikk, religion og filosofi	<ul style="list-style-type: none"> *Formidle begreper slik at barna kan sette ord på sine følelser. *Voksne har tydelige regler for hva som er rett og galt. *Markering av høytider. * Dramatisering av fortellinger som har som mål å styrke barns sosiale kompetanse. 	<ul style="list-style-type: none"> *Samtaler om vennskap *Tydelige regler for sosialt samspill, og samtaler rundt hvorfor vi har disse reglene. *Voksne er gode rollemodeller og fremhever det gode ved det enkelte barn. *Markering av høytider og merkedager: Jul, påske, Samenes dag, FN -dagen *Erfare at grunnleggende spørsmål er vesentlige. 	<ul style="list-style-type: none"> *Samtaler rundt vennskap. *Samtaler rundt hvorfor vi har regler for rett og galt. * Lage egne regler for hvordan vi vil ha det på vår avdeling. *Barna får øvelse i å si gode ting om hverandre. Voksne er gode rollemodeller og fremhever det gode ved det enkelte barn. *Markering av høytider og merkedager: Jul, påske, Samenes dag, FN -dagen. Fokus på hvorfor vi har disse *Barn og voksne reflekterer over egne handlinger, og handlings-alternativer. Vi arbeider med å gi barna språklige verktøy til å løse konflikter.

		*Gi rom for undring.	*La barna erfare at grunnleggende spørsmål er vesentlige, gi rom for undring. *Gjennom bl.a. fortellinger, utvikle forståelse for ulike tradisjoner og levesett.
--	--	----------------------	---

Fagområdet	1-2 åringene	3-4-åringene	5-6 åringene
Nærmiljø og samfunn	*Turer i nærmiljøet. *Alderstilpasset medbestemmelser. Vi lytter til verbal og non verbal kommunikasjon. *Medbestemmelser i forhold til lek og innhold *Like muligheter for begge kjønn, inspirere til	*Bli mer kjent med kommunen og hva som finnes her. *Like muligheter for begge kjønn, inspirere til lek på tvers av tradisjonelt kjønnsrollemønstre *Medbestemmelser i forhold til fokus i lek og innhold *Medvirkning i hverdagen etter	*Turer til skole, bibliotek, butikk, andelsbruk. *Bruke naturen i nærmiljøet aktivt. *Hvordan bestemmer vi ting i et samfunn. *Lage egne regler for hvordan vi vil ha det på avdelingen. *Variert utfordringer for begge kjønn. *Bli kjent med samene som Norges urbefolkning, samisk kultur og hverdagsliv. *Medbestemmelse i forhold til fokus i lek og innhold

	lek på tvers av tradisjonelt kjønnsrollemønster.	alder og modning.	
Fagområdet	1-2 åringene	3-4-åringene	5-6 åringene
Antall, rom og form	<ul style="list-style-type: none"> *Sortering. *Telle i samling og i naturlige situasjoner. *Lek med geometriske former som putte-kasse. * Enkle eventyr med fokus på matematiske begreper. *konstruksjon slek med klosser og magneter 	<ul style="list-style-type: none"> *Sortering/ klassifisering *Telling *Eventyr med matematiske begreper. *Bevist bruk av begreper for plassering og rekkefølge. *Bruk av regler/sanger *Kjennskap til de vanlige geometriske formene *Konstruksjonslek 	<ul style="list-style-type: none"> *Telling *Deling *Mønster *Symmetri *Geometriske former. *Måling. *Eventyr som bruker matematiske begreper. *Bruk av regler/sanger med matematisk innhold. *Konstruksjonslek (lego, magneter og kappla).